HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) ב"ק עב:, ב) ב"מ כב: ב"ק עג. קידושין נב., ג) [בס"א: משומד], ד) [תוספ' מכות פ"א], ה) [ערכין מו:], ו) בס"א: משומד, ז) [כל פרושים הללו בערוך ערך כהה ג], ח) [נ"ל כל הבשר קמ.], ט) [ועי' תוס' מו"ק ח. ד"ה נפקא ליה], י) [נ"ל ופסליה],

(א) עד זומם אביי אמר א למפרע הוא נפסל ורבא אמר מיכן ולהבא הוא נפסל אביי אמר למפרע הוא נפסל מעידנא דאסהיד רשע הוא והתורה אמרה 1 אל תשת ידך עם רשע אל תשת רשע עד רבא אמר מיכן ולהבא הוא נפסל עד זומם חידוש הוא מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך איכא דאמרי רבא נמי כאביי סבירא ליה ומאי טעם קאמר מכאן ולהבא משום פסידא דלקוחות מאי בינייהו איכא בינייהו דאסהידו בי תרי בחד (א) אי נמי דפסלינהו בגזלנותא ואמר ר' ירמיה מדיפתי עבד רב פפי עובדא כוותיה דרבא מר בר רב אשי אמר הלכתא כותיה דאביי ב) והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם ג) ב מומר אוכל נבילות לתיאבון דברי הכל פסול להכעיס אביי אמר ג פסול רבא אמר כשר אביי אמר פסול דהוה ליה רשע ורחמנא אמר אל תשת רשע עד ורבא אמר כשר רשע דחמס בעינן מיתיבי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו גזלנין ד ומועלין בשבועות מאי לאו ה אחד שבועת שוא ואחד שבועת ממון לא אידי ואידי שבועת ממון ומאי שבועות שבועות דעלמא מיתיבי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו גזלנין ומלוי רביות תיובתא דאביי תיובתא נימא כתנאי ד) ו עד זומם פסול לכל התורה כולה דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר בד"א שהוזם בדיני נפשות אבל הוזם בדיני ממונות כשר לדיני נפשות נימא אביי כר"מ ורבא כר' יוסי אביי כר"מ דאמר אמרינן מקולא לחומרא ורבא דאמר כרבי יוסי דאמר מחומרא לקולא אמרינן מקולא לחומרא לא אמרינן לא אליבא דר' יוסי כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דר"מ אביי כר"מ ורבא עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים ורע לבריות אבל הכא דרע לשמים ואין רע לבריות לא והלכתא כוותיה דאביי והא איתותב ההיא רבי יוסי היא ותיהוי נמי ר' יוסי ה) ר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי שאני התם דסתם לן תנא כרבי מאיר והיכא סתם לן כי הא דבר חמא קטל נפשא אמר ליה ריש גלותא לרב אבא בר יעקב פוק עיין בה אי ודאי קטל ליכהיוהו לעיניה אתו תרי סהדי אסהידו ביה דודאי קטל אזל איהו אייתי תרי סהדי אסהידו ביה בחד מהנך חד אמר קמאי דידי גנב קבא דחושלא וחד אמר קמאי דידי גנב

קתא

רש"י

עד זומם. העיד בניסן והוזם בתשרי על עדות זו: **למפרע.** כל עדיות שהעיד מניסן ואילך פסולין שהרי משהעיד עדות זו הוא רשע: **מיכן ולהבא.** משהוזם: **חידוש הוא.** שנפסלין שנים בשביל שנים שאומרים עמנו הייתם דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא גזירת הכתוב הוא הלכך אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך משעה שהוזם: **פסידא דלקוחות.** שלקחו שדות על פיו וחתם בשטרא מניסן עד תשרי ועדיין לא היה ידוע שהוא פסול: **מאי בינייהו.** בין הני תרי טעמי דרבא: **תרי בחד.** תרי כיתות שהעידו בכת זו שנים אמרו לכל אחד עמנו הייתם במקום פלוני. חידוש ליכא פסידא דלקוחות איכא: **א"נ דפסלינהו.** להני תרי: **בגזלנותא.** שהעידו שגזלנין הם על גזילה שגזלו בניסן. חידוש ליכא דהא מילתא אחריני קמסהדי אבל פסידא דלקוחות איכא: **יע"ל קג"ם.** יאוש שלא מדעת באלו מציאות (ב"מ ד' כא:). עד זומם הכא. לחי העומד מאיליו בפ"ק דעירובין (ד' טו.). קידושין שלא נמסרו לביאה בהאיש מקדש (קדושין ד' נא.). גילוי דעת בגיטין בהשולח גט (גיטין ד' לד.). מומרו) אוכל נבילות להכעיס לקמן: ה"ג **מומר**ו) **אוכל נבילות לתיאבון דברי הכל פסול.** דכיון דמשום ממון קעביד דהא שכיחא בזול טפי מדהיתירא הוה ליה כרשע דחמס ופסול לעדות: **שבועת שוא.** על העמוד של אבן שהוא של אבן. שבועת שקר על העמוד של אבן שהוא של זהב. אע"ג דלאו רשע דחמס הוא: **ומלוי רבית.** הני אין אבל אוכל נבילות להכעיס לא. ומיהו לתיאבון כגזלנין ומלוי רבית דמו דמשום ממון קעביד הלכך חשוד למישקל שוחדא ולאסהודי שקרא: **בדיני נפשות.** שכיון שהוחשד לחמור הוחשד לקל: **אביי כר' מאיר.** דהיינו נמי מקולא לחומרא דאוכל נבילות רע לשמים ואינו רע לבריות אבל מעיד שקר בממון רע לשמים ורע לבריות שהרי מפסידן בעדותו וקא פסיל ליה אביי משום נבילות לעדות ממון: **אליבא דרבי יוסי דכ"ע לא פליגי.** כלומר אביי ודאי לאו כרבי יוסי מצי לאוקומא למילתיה דכיון דאמר רבי יוסי (ב) ממון לנפשות לא מיפסל ואע"ג דממון הוי רע לשמים ורע לבריות וכל שכן דמנבלה לממון לא אפסיל ולאביי על כרחיה תנאי היא: **כי פליגי אליבא דר' מאיר.** כלומר לרבא לא תוקמא כתנאי דרבא אפילו אליבא דר"מ אמר למילתיה(ג): **האי.** דקתני אלו הגזלנין ומלוי רבית דמשמע אבל אוכלי נבילות כשרין: **ר' יוסי היא.** דאמר מקולתא לחמירתא לא ויחידאה הוא: **לכהיוהו לעיניה.** ז) ינקרו את עיניו דבטלו מיתות ב"ד והאי קנסא קא עבדינן ביה דב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה. וי"א יטלו ממונו ויתנו ליורשין. ויש אומרים שמתא. וראשון עיקר: **חושלא.** שעורין קלופין:

קתא

תוספות

רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל. תימה הא דאמר בפ' חזקת הבתים (ב"ב ד' לג. ושם) זה אומר של אבותי ואכלתיה שני חזקה וזה אומר כו' האי אייתי סהדי דאבהתיה היא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה וקאמר התם אוקי חזקה בהדי חזקה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא ואמר רבא עדות מוכחשת היא והשתא מאי נפקא לן מינה כיון דאמר רבא מכאן ולהבא הוא נפסל ה"נ היה לו לומר למאי דאיתכחוש איתכחוש אבל לעדות של אבהתא שהיה קודם שהוכחשו לא וה"נ גבי הזמה קאמר רבא גבי טביחה ומכירה דהוזמו על הטביחה ולא על הגניבה למאי דאיתזום איתזום בהכחשה לא כ"ש וכ"ת דהתם מיירי שתוך כדי דבור הוכחשו והא מוכח אותה שמעתין דפרק מרובה (ב"ק דף עג: ושם) גבי טביחה ומכירה דאפילו תוך כדי דבור לא מיפסלי למפרע אליבא דרבא וי"ל כיון שאותם שתי עדיות בקרקע אחת הוי כעדות אחת כדמפליג התם אבל הכא אף על פי שהוחזקו שקרנין על הטביחה על הגניבה לא הוחזקו: **אין** לך בו אלא חידושו. משמע דהחידוש הוי ממה שאני פוסל את הראשונים תימה דהתם (ב"ב דף לא:) קאמר לימא רבא דאמר כרב חסדא דאמר בהדי סהדי שקרי למה לי ומפסלי שתי העדות אפי' בהוכחשו בעלמא דמכחשי אהדדי תרווייהו פסולי ואם כן מאי חידוש הוא גבי הזמה אי פסלינן עדים הראשונים ויש לומר דלמאי דבעי למימר התם מעיקרא דרבא סבירא ליה דרב חסדא היינו ללישנא דפסידא דלקוחות וי"מ דהא דקאמר הכא חידוש לאו אפסולא דקמאי קאי אלא אהכשירא דבתראי כלומר היה לנו לפוסלן כל שתי כיתות וכיון דאיכא חידוש לא ילפינן אף לגבי הפסול לפוסלן כלל הראשונים למפרע וכי האי גוונא אמרינן פרק ח) גיד הנשה (חולין דף צט ושם) דלא ילפינן דטעם כעיקר מבשר בחלב משום דאיכא בו חידוש בהתירו דהא אי תרו ליה בחלבא כולי יומא שרי ◦ ובבישול חדא שעה אסור ט): **דאסהידו** בי תרי בחד ותרי בחד. וקשה לר"ת חדא דמאי קאמר דאסהידו בי תרי בחד ותרי בחד ומשום הכי ליכא חידוש הא תרי כמאה ועוד דמאי קאמר דפסלינהו בגזלנותא הא לא הוי מעין פלוגתייהו כלל דפליגי בהזמה ולא שייך איכא בינייהו אלא מעין פלוגתייהו ועוד דעדים זוממין מבעי ליה לעיל למימר כיון דאמרת תרי בחד ותרי בחד ואמאי נקט עד זומם ונראה לר"ת דגרסינן דאסהידו תרי [בחד] ותו לא שלא הוזם כי אם האחד והשתא ניחא דלהכי נקיט לעיל עד זומם לשון יחיד וניחא נמי הא דמהני תרי המזוממים טפי מההוא חד ולאו חידוש הוא וגרסינן נמי י) דפסליה בגזלנותא פירוש דאחד נפסל בגזלנותא והשני הוזם והשתא הוה מעין פלוגתייהו קצת: **מאי** שבועות שבועות דעלמא. תימה ליתיב אביי לרבא מפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד:) דתנן ושכנגדו חשוד על השבועה נשבע ונוטל וקא בעי למימר דאפי' שבועת שוא אלמא לא בעינן רשע דחמס מגו דחשוד אשבועת שוא דרע לשמים חשוד נמי אשבועת ממון דרע לשמים הוי רע לבריות וי"ל דלא דמי דהתם מן השבועה הוא רע לשמים ועכשיו שכופר ממון לחבירו הוה ליה נמי רע לבריות הלכך מירתת שבועה לא יודה דכבר רע לשמים הוא ובהאי שבועה נמי ליכא כ"א רע לשמים כדפרישית אבל הכא גבי עדות אע"ג דהוא רע לשמים משום שבועת שוא לא יעיד עדות שקר להיות רע לבריות [וע"ע תוס' שבועות מו: ד"ה ואפילו]:

ואלו

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף ח:

מג ב ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' ב:

מד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

מה ו מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' ח:

◆

רבינו חננאל

ואמר טעמא מאי משום דסברי מצוה קא עבדינן והאי דשמתינהו להו כי היכי דליהוי להו כפרה. מכלל דהני דמשמתי בדבר עבירה אי לקו פסולין הן: **אתמר** עד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל מעידנא דאסהיד הוה ליה רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד פי' כגון שהעיד בב"ד בר"ח ניסן והוזם בתשרי כל עדיות שהעיד מניסן כולן פסולין ואם היא עדות בשטר בב"ד משהוחזק השטר בב"ד מאותו היום נפסל העד אע"פ שאחר זמן באו העדים שפסלוהו והלכתא כאביי בהא: וכבר פירשנוהו באר היטב בפ' מרובה מדת תשלומי כפל. מומר אוכל נבלות לתיאבון כלומר אכל נבילה לתיאבון אכילת בשר (לתאות בשר) דברי הכל פסול לעדות דאמרינן כשם שבתאותו לאכל בשר עבר על לא תאכלו כל נבילה כך בתאותו לדבר אחר יקח ממנו ממון ויעבור על לא תענה ברעך עד שקר אבל האוכל נבילה להכעיס בוראו. אביי אמר פסול הוה ליה רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד רבא אמר כשר רשע דחמס בעינן מיתיבי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד. אלו הגזלנין ומלוי ברבית והמועלין בשבועה מאי לאו אפילו שבועת שוא דליכא חמס וקשיא לרבא. ושנינן לא אידי ואידי שבועות דממון כלומר שכפר בו ממון ונשבע לו ואמאי תני שבועות ליתני והמועל בשבועה ופרקי' שבועות דעלמא כלומר שבועות שנשבעין זה לזה והאי שנויא לאו דסמכא היא דגרסינן בגמ' (בשבועות מ"ה ע"א) ושכנגדו א) חשוד על השבועה ואפי' שבועת שוא. ואסיקנא שבועת שוא וכל דדמי לה פסולין לעדות ולא אשכחנן כי האי גוונא כשר לעדות ת"ש אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו הגזלנין ומלוי ברבית ועלתה תיובתא לאביי ואע"ג דאיתותב הלכתא כוותיה דקיימא לן הלכתא כאביי ביע"ל קג"ם מ' הוא מומר אוכל נבלות להכעיס וע' הוא עד זומם. לימא חלוקת אביי ורבא כתנאי אביי כר' מאיר ורבא כרבי יוסי דתניא עד זומם פסול לכל התורה כולה דברי ר' מאיר א"ר יוסי בד"א שהוזם בדיני נפשות אבל הוזם בדיני ממונות כשר בדיני נפשות לימא אביי דאמר אפילו רשע דלאו דחמס דהוא קל פסול. כר' מאיר דאמר הוזם אפילו בדיני ממונות שהוא קל פסול בדיני נפשות שהוא חמור ורבא כר' יוסי דאמר מחומרא לקולא אמרי כשם שפסול לחמור כך הוא פסול לקל אבל מקולא לחומרא לא אמרינן ודחינן לא אביי דאמר כר' מאיר דקיי"ל הלכתא כתרווייהו ורבא אמר לך אנא דאמינא אפי' לר' מאיר ע"כ לא אמר ר' מאיר פסול אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים שעבר על לא תענה ורע לבריות שהעיד עליו והענישו ממון. אבל גבי אוכל נבילה להכעיס דרע לשמים שעבר על לא תאכלו כל נבילה בלבד הוא לא מיפסיל ואסיקנא ואע"ג דעלתה בתיובתא לאביי הלכתא כוותיה. דהא מתניתא דאיתותב מינה לר' יוסי היא ובהא לית הלכתא כר' יוסי אלא כר' מאיר הואיל וסתם לן תנא כוותיה. כי הא דבר חמא קטל נפשא אמר ליה ריש (לקיש) גלותא לרב אחא בר יעקב עיין בדיניה אי ודאי קטל ניכהיוה כלומר יכו אותו בממונו ליכהיוה מלשון הכאה כך פירשוהו מקצת הגאונים דאמר' ליכהיוה יכה את עיניו ורוב חכמי הגאונים אמרו קונסין אותו ונוטלין את כחו ואת רוחו. אתו תרי סהדי ואסהידו דודאי קטל ואתו סהדי אחרינא אסהידו בחד מהני

◆

תורה אור השלם

1. לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס: שמות כג א

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אין וכו' ובבישול חדא שעה אסור. עיין מו"ק דף ח תוס' ד"ה נפקא ובנדרים דף ד ע"א תוס' ד"ה חידוש. ולא זכיתי להבין דהתם שייך לומר כיון דלגבי בשר בחלב חידוש הוא לא ילפי מיניה שום דבר דלמא גם הטומאה דטעם כעיקר הוא חידוש רק בבשר בחלב אבל הכא הא פסולים הראשונים לא צריך למילף כלל מהזומה אלא דמסברא לא הוי כלל כי שני כתי עדים המכחישים. וה' יאיר עיני:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בי תרי בחד ותרי בחד אי נמי: (ב) רש"י ד"ה אליבא וכו' ר' יוסי ממונן לנפשות: (ג) ד"ה כי פליגי וכו' למילתיה הס"ד ואח"כ מ"ה ההיא דקתני:

◆

מוסף רש"י

למפרע הוא נפסל. העֵד בניסן והוזם בתשרי, כל העדויות שהעיד בינתים פסולות, דמשעה שהעיד עדות זו נפסל (ב"ק עב:). משום פסידא דלקוחות. שמתמהו על מכר שקנו בינתים (שם עג.). מאי בינייהו. בין הני תרי טעמי דרבא (שם). בי תרי בחד. שני כיתים, ותרי אחריני בחד, דליכא חידושא (שם). בגזלנותא. שלא הזימוהו אלא העידוהו שגזל, והכא ליכא למימר סמוך אהני, דהא מילתא אחריתא היא (שם). ביע"ל קג"ם. סימני שמעתות הן וזו אחד מהן, עד זומם (שם) סימני הלכות הן שנחלקו בהן אביי ורבא ובכל מקום הלכה כרבא חוץ מאלו (קידושין נב.).

א) ועי' תוס' כאן ד"ה מאי ובשבועות שם דתי' לקושיא הלזו.